

«Tròpic de Capricorn»

Aproximacions a Henry Miller

Mesos després d'aparèixer la primera traducció catalana de *Tròpic de Càncer* (Aymà 1977), la mateixa casa editora ofereix, ara, la versió de *Tròpic de Capricorn*, deguda també a Jordi Arbonès. Per tant, el lector català té finalment a l'abast dos títols capitals del singular «corpus» milleriana, que es poden complementar amb *Primavera Negra* (Aymà), i *Un diable al paradís* (Edicions 62, 1966). Això no vol dir pas, ni de bon tros, que sigui «tot» el Miller, perquè ens falta encara la famosa trilogia de *La crucifixió rosada* (Plexus, *Sexus, Nexus*), i, pel meu gust, un dels llibres més esplèndids i menys espectaculars del vell escriptor nord-americà: *The colossus of Marussi*.

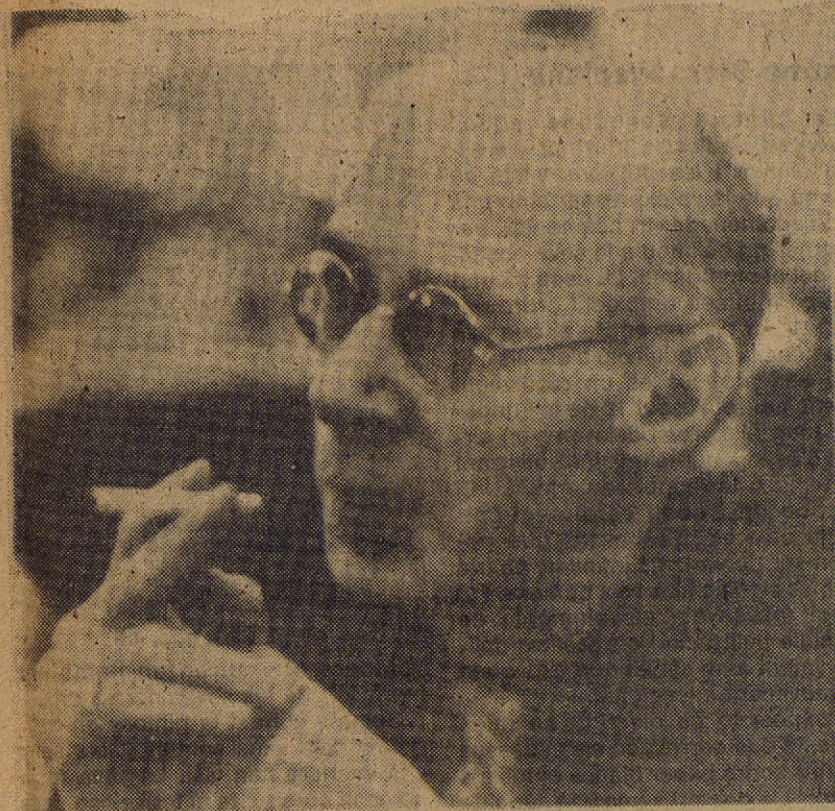
El cas és, però, que el Miller «de debò» és ja amb nosaltres i ens ha arribat amb excel·lents traduccions, tot i que el seu estil borbollejant i aparentment desmanegat no és gens fàcil de reproduir en una altra llengua sense que perdi una part considerable del frescor i

l'espontaneïtat originals. Jordi Arbonès se n'ha sortit per una raó ben senzilla: perquè ha tingut l'encert de situar-se dins el moll de la perspectiva milleriana —del seu «stream of consciousness» (corrent de la consciència)—, i ha defugit el parany d'encarar la traducció «des de fora», com aquell que realitza una mera tasca d'encàrrec. Aquesta identificació prèvia, en una obra de les característiques de la de Miller, és un requisit absolutament indispensable.

Miller no se'l pot considerar un novel·lista creador d'un cosmos autènticament literari, com ara Faulkner, poso per cas. Faulkner es proposava d'oferir a través del seu cicle novel·lístic la visió personal d'un univers que si bé, és estrictament faulknerià, o sigui pura creació literària, tanmateix és ple de significacions reals i immediates que cal descobrir tot interpretant-lo, ja que en recrear el «deep south» se'l fa seu i li atorga entitat autònoma. Ben al contrari, al costat de Faulkner, Mi-

ller es presenta com un escriptor d'indole naturalista. El primer gran afany de Miller és viure intensament, acumular el més gran nombre d'experiències possibles i fins més tard, quan se sent suficientment enriquit per la quantitat i la qualitat de les lliçons existencials rebudes, no es posarà a escriure. Però abans és capaç de traçar, en una sola nit de vetlla, l'estructura general del que serà tota la seva obra. Això és factible perquè Miller només ha d'escorcollar la seva pròpia imatge i tot seguit donar mitja volta a la clau de pas, per tal que el doll de la vida broti sense aturador i amari les superfícies llises de les quartilles.

El Miller narcis, lliurat a convertir en material literari l'allau de magma autobiogràfic, resulta un individu indiscutiblement complex. Desproveït de complexos, però. Miller s'explica tal com raja, sense mai recórrer a l'ús d'eufemismes quan es tracta d'especificar la seva teoria que el sexe és el cervell que regula les activitats de l'home, l'entrellat de les relacions interhumanes. Miller no és un moralista per l'estil dels doctrinaris prebiterians, i de cap manera la seva escala de valors morals no encaixa amb el codi o els codis de la moral burgesa, timorata i hipòcrita. Miller vomita quan li cal vomitar, i no es pren la molèstia de cobrir la gitarada amb paletades de serradures. D'aquí que la sinceritat —no amoralitat— milleriana, tot i que hom pugui sospitar que la imaginació de l'autor engreixa el relat autobiogràfic quan ho creu convenient, una llicència que d'altra banda ningú no gosarà discutir al novel·lista, produeixi dos tipus de reacció en el lector de mentalitat escanyada: l'escàndol i el refús automàtic, essencialment groller —no s'oblidi que el puritanisme nord-americà va impedir durant una pila d'anys la circulació de les obres de Miller—, o bé els duu a acceptar Miller com un autor «pornogràfic», alternativa tant o més barroera que l'anterior, però que ha portat com a conseqüència que les seves novel·les es llegissin de sotamà, amb una clara predisposició a l'enaltiment del factor morbós, que

ja d'entrada tendeix a desvirtuar la solidesa de les qualitats artístiques que les nodreixen.

Cal confiar que el lector català no es deixarà temptar per una interpretació tan simplista com falsa. A hores d'ara, Miller se'ns presenta, encara, com un escriptor anticonvencional que descriu la realitat viscuda els anys trenta i quaranta amb un toc d'humor àcid i d'escepticisme irònic. Creu en el poder regeneracionista de la intel·ligència i en l'eficàcia alliberadora dels instints, però precisament per això no combrava amb les il·lusòries coartades de l'esperit, cosa ben lògica en una persona obligada a viure en el buda-llam d'un món, trasbalsat per dues guerres generals i un in comptable reguitzell de conflictes subsidiaris,

que ho és tot —cruel, injust, mercenari, egoista, etc— menys espiritual. ¿Es pot demanar a un home lúcid que sempre ha mantingut els seus ullons ben oberts, coaccionat a cercar la supervivència en el cor de la selva d'asfalt —Miller és bàsicament un escriptor urbà—, vitalista i fràgil alhora, que manipuli descaradament la realitat fins a convertir-la en una paròdia escolàstica d'allò que realment és? Qui gosi exigir de Miller semblant fal·làcia, o li faci retret de la cruesa amb què retrata la naturalesa humana, evidentment no és digne d'acostar-se a les seves obres, de gaudir de la seva poesia extreta, arrencada de la imatge real i descar-nada que mostra, vulgues que no, el nostre segle.

Robert Saladrigas

abril 78